

HE työperäistä hyväksikäyttöä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lakialoite laiksi rikoslain 47 luvun muuttamisesta

HE 21/2026 vp

LA 4/2023 vp

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Ehdotukset

- Esityksessä ehdotetaan, että
 - 1) Kiskonnantapaista työsyryntää koskeva rikoslain säännös korvattaisiin uudella kiskontaa työelämässä koskevalla säännöksellä (rikoslain 47 luvun 3 a §),
 - 2) Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi myös törkeä kiskonta työelämässä, josta tuomittaisiin 4 kk – 4 v vankeusrangaistus (rikoslain 47 luvun 3 b §),
 - 3) Oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin kiskontaan työelämässä ja törkeään kiskontaan työelämässä (rikoslain 47 luvun 9 §),
 - 4) Ehdotettaviin rikoksiin syylistyminen mahdollistaisi sellaisenaan liiketoimintakieltoon määräämisen,
 - 5) Pakkokeinolakia muutettaisiin siten, että telekuuntelun mahdollistavien rikosten listaan lisättäisiin törkeä kiskonta työelämässä, ja
 - 6) Rikoslain muuttamisen johdosta tarvittavien muutosten tekemistä muuhun lainsäädäntöön.

Tausta

- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma (s. 204) / Työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma (nro 26):
 - Työntekijöiden hyväksikäytön estämiseksi kiristetään merkittävästi väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia ja tehostetaan valvontaa. Toteutetaan ainakin seuraavat uudistukset:
 - Korotetaan työelämässä tapahtuvan hyväksikäytön rangaistavuutta korvaamalla nykyinen kiskonnantapaista työsyryntää koskeva pykälä kiskonnalla työelämässä ja törkeällä kiskonnalla työelämässä. Säädetään törkeän tekemuodon rangaistusminimiksi vankeusrangaistus. Muutetaan lainsäädäntöä niin, että edellä mainituista rikoksista voidaan rangaistuksen lisäksi määrätä tekijä liiketoimintakieltoon. Ulotetaan oikeushenkilön rangaistusvastuu kiskontaan ja törkeään kiskontaan työelämässä.

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

Nykytila

- Rikosoikeudellinen sääntely koostuu nykyisellään useista eri säännöksistä.
 - Ihmiskauppana voivat tulla arvioitavaksi työperäisen hyväksikäytön jatkumon vakavimmat muodot, joten säännös ei kata ilmiötä kokonaisuudessaan.
 - Rikoslain 47 luvun mukaisten työrikosten tekemuotojen osalta rikoksena rangaistavaksi tulevaan työperäiseen hyväksikäyttöön liittyy vahvasti kielletyn syrjinnän elementti.
 - Kiskonnan tunnusmerkistössä ei mainita kiskonnantapaisen työsyrynnän tapaan asianomistajan tietämättömyyttä hyväksikäytettävänä olosuhteena.
- Oikeushenkilön rangaistusvastuu soveltuu ainoastaan kiskonnantapaiseen työsyryntään, ihmiskauppaan ja sen törkeään tekemuotoon.
- Liiketoimintakielto: liiketoimintaa, jossa rikolliseen menettelyyn on syyllistytty, on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojen, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena.

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

Ehdotukset

- Kiskonta työelämässä olisi erityissäännös suhteessa rikoslain 36 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun kiskontaan.
 - Kiskonnasta poiketen ehdotetussa rikossäännöksessä mainitaan uhrin tietämättömyys yhtenä hyväksikäytettävänä olosuhteena. Ei myöskään syrjintäedellytystä.
 - RL 47 luvun vakiintuneet määritelmät ja vastuun jakautumisen käytännöt.
 - Mm. työn ja palkan epäsuhta, kynnysrahat ja lisien maksamatta jättäminen. Keskeistä se, että tavalla tai toisella on liittynyt palvelussuhteeseen (palvelussuhteen yhteydessä).
- Törkeä tekomuoto: vähimmäisrangaistuksena vankeutta.
- Oikeushenkilön rangaistusvastuu sekä liiketoimintakiellon poikkeuslista ulottuisi kumpaankin tekemuotoon.
- Pakkokeinolaki, hankintalait, rikosrekisterilaki, palkkaturvalaki, laki työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä yhdenvertaisuuslaki.

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

Esityksen pääasialliset vaikutukset

- Tavoitteena on selkeyttää työperäisen hyväksikäytön rangaistavuuden edellytyksiä sekä kiristää väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti.
- Oikeushyvien suojan vahvistaminen
 - Heikomman osapuolen suojeleminen kohtuuttomilta oikeustoimilta, omaisuuden suoja ja oikeus hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä.
 - Tavoitteena on estää sopimatonta ja vahingollista liiketoimintaa siihen kohdistuvan luottamuksen ylläpitämiseksi sekä tasavertaisten kilpailumahdollisuuksien turvaamiseksi.
- Taloudelliset vaikutukset
 - Tutkintaviranomaisten resurssitarpeisiin ei arvioida kohdistuvan merkittäviä lisäyksiä.
 - Ehdottomia vankeusrangaistuksia 1–2 vuodessa: vankipaikkojen lisäystä vastaavat Risen kustannukset olisivat noin 120 000–240 000 euroa vuodesta 2028 alkaen.

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

Lakialoite laiksi rikoslain 47 luvun muuttamisesta (LA 4/2023 vp)

- Rikoslakiin esitetään lisättäväksi työrikoksia koskevaan 47 lukuun uusi pykälä 3 b, jossa kriminalisoitaisiin alipalkkaus.
 - Tekoon syyllistyisi työnantaja, joka tahallaan jättäisi noudattamatta työsopimuslain mukaisen yleissitovan työehtosopimuksen sekä työehtosopimuslain mukaisen työehtosopimuksen palkkamääräyksiä.
- HE:ssä on olennaisesti kyse samasta asiasta kuin lakialoitteessa.
 - HE:ssä ehdotettujen rikossäännösten tavoitteena on puuttua nimenomaisesti muun muassa alipalkkaustilanteisiin.
 - Vastikkeiden välisen epäsuhtan arviointi voisi perustua ennen muuta esim. työnantajaa sitovaan työehtosopimukseen.

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

Kiitos!